

Naturskyddsföreningen
Jämtland-Härjedalen

2025-10-31

Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt

Skickas till: skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

Överklagan av Skogsstyrelsens beslut i ärende A 30962-2025, A 29563-2025, A 31480-2025, A 34297-2025, A 32793-2025 gällande avverkningsanmäld skog med höga naturvärden och fridlysta arter

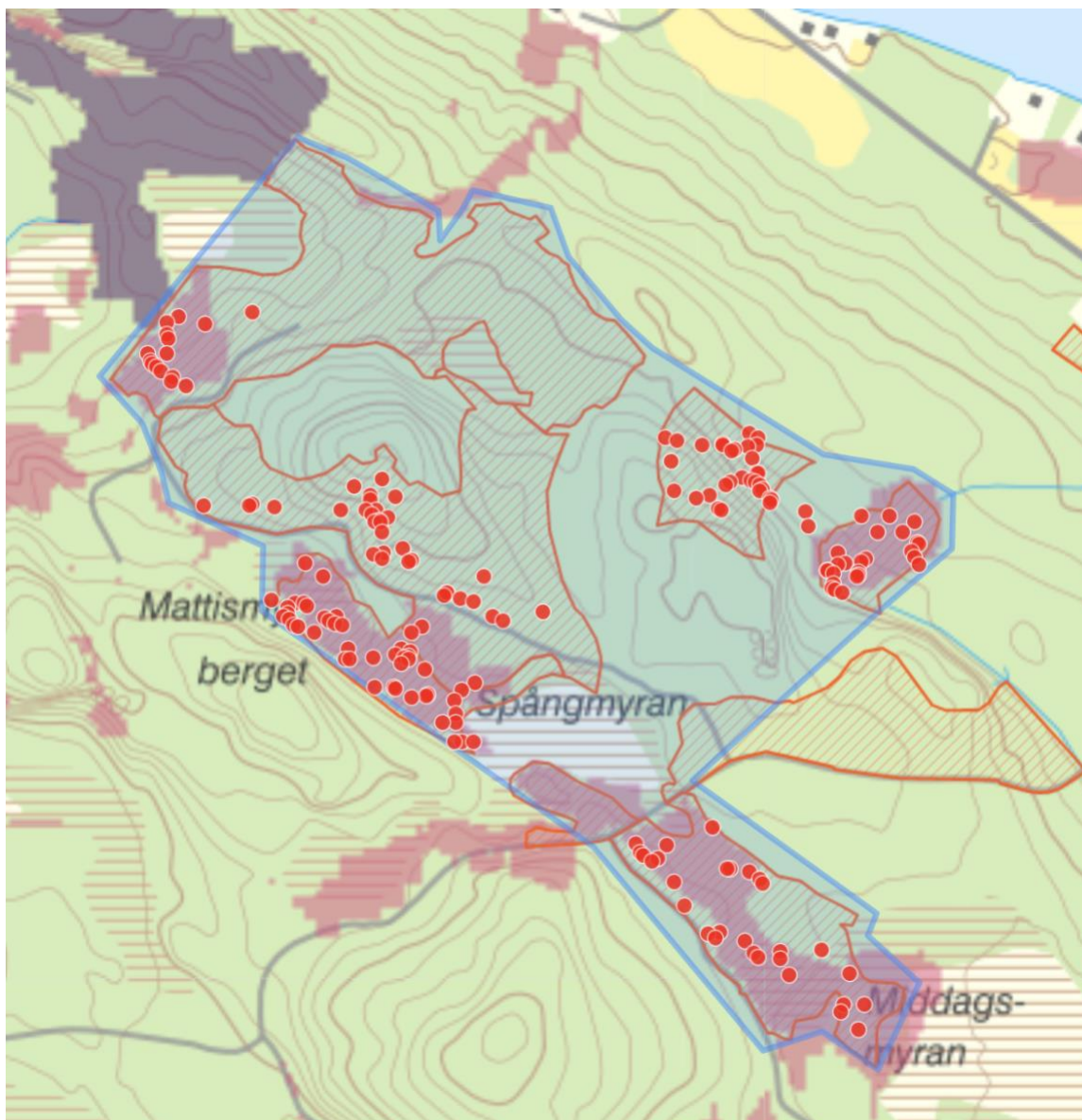
Ärendebeteckning: A 29563-2025 (2,5 ha), inkommen 2025-06-07

Ärendebeteckning: A 30962-2025 (11 ha), inkommen 2025-06-24

Ärendebeteckning: A 31480-2025 (12,2 ha), inkommen 2025-06-25

Ärendebeteckning: A 34297-2025 (3,2 ha), inkommen 2025-07-08

Ärendebeteckning: A 32793-2025 (4,4 ha), inkommen 2025-07-01

I avverkningsanmälningarna har 29 naturvårdsarter varav 20 rödlistade och sex fridlysta arter sina livsmiljöer, se artlista i bilaga 1. Bland annat har knärot (VU, §8), tretåig hackspett (NT, §4) och lavskrika (§4) noterats i anmälningarna. Skogsstyrelsen har inte vidtagit några åtgärder för att säkerställa att de fridlysta arternas livsmiljöer, fortplantningsområden, växtplatser och ekologiska funktion inte förstörs eller skadas i området.

Notera att Naturskyddsföreningen har endast besökt området under ett kortare tillfälle. Många fler fridlysta och rödlistade arter förväntas därför finnas om ytterligare inventering skulle göras. Naturskyddsföreningen misstänker att resten av avverkningsanmälan också kan ha höga naturvärden.

Klagorätt och överklagandetid

Skogsstyrelsens beslut om försiktighetsmått eller underlåtenhet att fatta beslut om sådana är överklagbart (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 oktober 2020 i mål M 13871–19).

Föreningen är en sådan ideell förening som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken och har därför rätt att överklaga beslutet.

Yrkanden

Naturskyddsföreningen Jämtland-Härjedalen (Föreningen) yrkar att Mark- och miljödomstolen:

- Omgående fattar beslut om interimistiskt förbud så att avverkningen stoppas och skogsbruksåtgärder inte tillåts i A 30962-2025, A 29563-2025, A 31480-2025, A 34297-2025 och A 32793-2025 innan den juridiska hanteringen av ärendet har slutförts. **Fara i dröjsmål föreligger.**
- Återförvisar ärendet till Skogsstyrelsen för vidare handläggning som säkerställer att ett fullgott kunskapsunderlag införskaffas samt att livsmiljöer, växtplatser och ekologisk funktion för knärot (VU, §8), tretåig hackspett (NT, §4), lavskrika (§4) och övriga rödlistade arterna bevaras i området.

Fara i dröjsmål

Betydande fara i dröjsmål föreligger. Det är av stor vikt att mark- och miljödomstolen omgående fattar interimistiskt förbud mot samtliga skogsbruksåtgärder för att förhindra att naturmiljön skadas eller förstörs innan målet är avgjort.

Underrättelse av beslut

Naturskyddsföreningen vill också understryka att domstolen bör kontakta både markägare, ombud och entreprenör per telefon så snart interimistiskt beslut har fattats i målet, för att förhindra att naturmiljön skadas eller förstörs innan målet är avgjort.

Sammanfattande skäl för överklagan

Verksamhetsutövaren har anmält föryngringsavverkning till Skogsstyrelsen avseende skogsfastigheten TJÄRNÄSET 1:16 Strömsunds kommun. Skogsstyrelsen har inte vidtagit några åtgärder till följd av anmälningarna, och avverkning får därför ske. Anmälningarna ligger även i anslutning till ytterliggare en anmälan, A 32939-2025 (0,7 ha) som redan har avverkats. Föreningen har inventerat delar av skogarna 29-30 oktober 2025 och har då noterat flertalet fridlysta arter som vars livsmiljöer skulle raderas ut i de fall skogen avverkas enligt den anmälan som verksamhetsutövaren lämnat in. Födosök från tretåig hackspett noterades i samtliga avverkningsanmälningar i form av både färska och äldre ringhack. I A 34297-2025 fanns ett påbörjat bohål och i A 29563-2025 ett färdigt, färskt bohål med stor sannolikhet från tretåig

hackspett. Vidare har en lavskrika noterats i två av av anmälningarna. Knärotens växtplatser, som finns spridda i samtliga anmälningar förutom A 30962-2025 har inte hanterats på ett korrekt sätt i enlighet med 8 och 15 §§ artskyddsförordningen.

Verksamhetsutövaren har inte utfört någon naturvärdesbedömning som på något sätt är tillräcklig, i strid med vad som anges i 2 kap. 2 § miljöbalken (kunskapskravet).

Avsaknad av ett fullgott kunskapsunderlag kan leda till irreparabla skador på naturmiljön. Om skogsområdet avverkas innan ett fullgott kunskapsunderlag införskaffats enligt 2 kap. 2 § miljöbalken är risken överhängande att knärotens (VU, §8), den tretåiga hackspettens (NT, §4) och lavskrikans (§4) livsmiljöer och kontinuerliga ekologiska funktion (KEF) förstörs eller skadas i området samt att irreparabla skador på naturen uppstår.

Det är principiellt viktigt att Europeiska unionens medlemsländer agerar i enlighet med EU-rätten, uppfyller sina skyldigheter och säkerställer att livsmiljöer och ekologisk funktion för de fridlysta arterna bevaras i enlighet med EU:s fågeldirektiv. Att inte säkerställa att den tretåiga hackspettens och lavskrikans livsmiljöer och ekologiska funktion inte skadas eller förstörs i det avverkningsanmälda skogsområdet är inte i enlighet med EU:s fågeldirektiv. Se exempelvis EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19. Vidare EU-domstolens dom den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien, C-447/19, EU:C:2020:517, punkt 27 Wien och där angiven rättspraxis samt EU-domstolens dom 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen), C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 237.

Utveckling av skäl för överklagan

Skogsstyrelsen har inte vidtagit några åtgärder för att säkerställa livsmiljöer och ekologisk funktion för tretåig hackspett och lavskrika i området

Att den kontinuerliga ekologiska funktionen (KEF) i fåglarnas fortplantningsområden / livsmiljöer inte får störas, skadas eller förstöras framgår av fågeldirektivets syfte och mål samt av ett antal EU-domar och domar i MÖD, se exempelvis:

- EU-dom av den 17 april 2018 i Mål C-441/17, Europeiska kommissionen mot Polen (Białowieżaskogen), punkt 251 ff. (ECLI:EU:C:2018:255)
- EU-dom av den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 "Skydda Skogen" (ECLI:EU:C:2021:166)
- Mark- och miljööverdomstolens dom 20 december 2022 i Mål nr P 10706-21 (MÖD, mål nr P 10706-21)
- Mark- och miljööverdomstolens dom 26 april 2022 i mål nr M 610-21 (MÖD, mål nr M 610-21)
- Mark- och miljööverdomstolens dom 12 juli 2021 i mål nr M 3276-20 (MÖD, mål nr M 3276-20)

EU-domstolen har slagit fast att avverkning som påverkar en viktig livsmiljö för sällsynta fågelarter kan utgöra en förbjuden störning (jfr Mål C-441/17, dom av den 17 april 2018, kommissionen mot Polen (Białowieżaskogen), punkt 251 ff.). Exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande är att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns

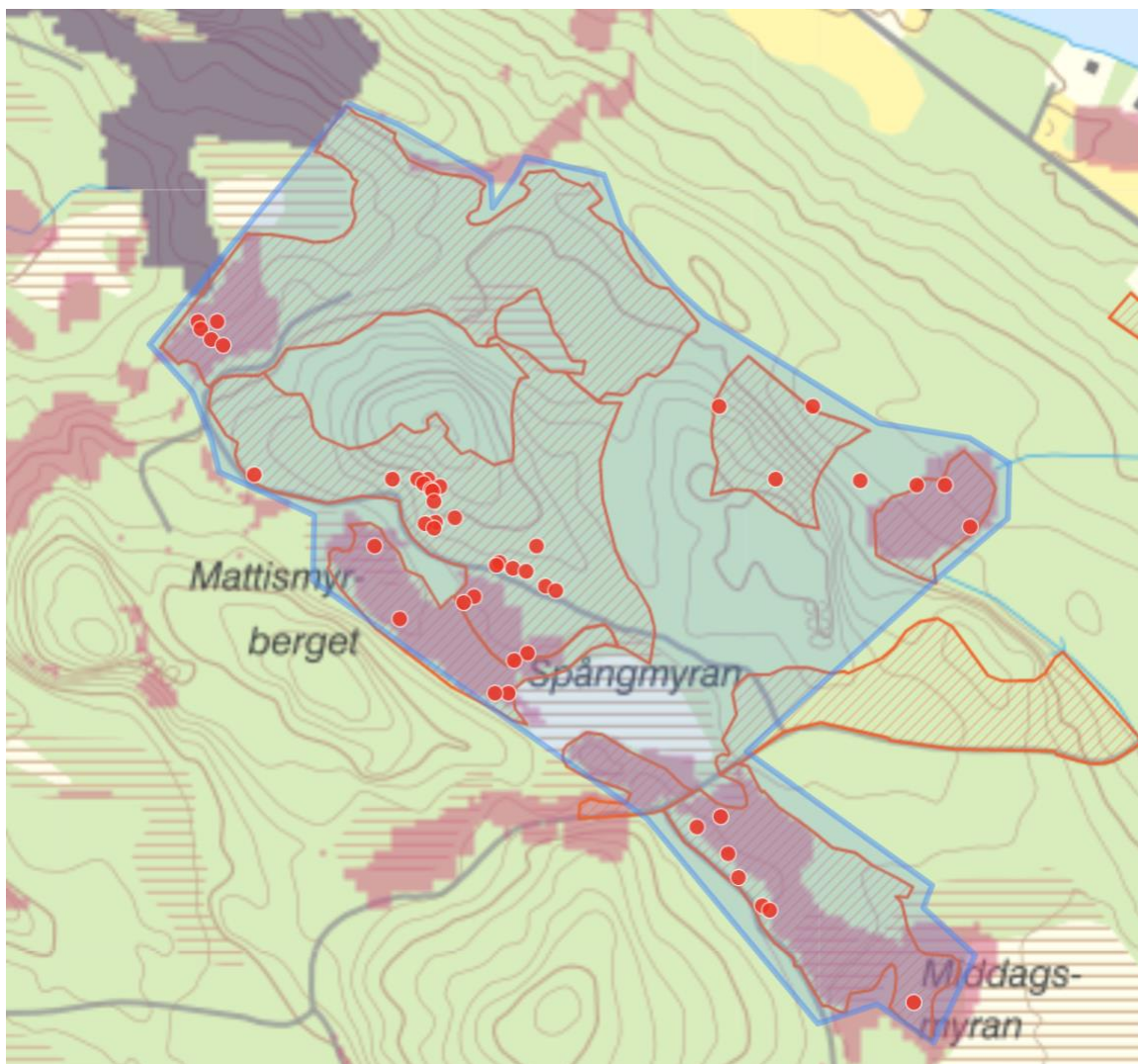
upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen har genomgått en konstaterad kraftig minskning (se FM 2022:5 s. 3 f.). Denna dom har direkt bäring på tretåig hackspett.

Tretåig hackspett (NT, §4)

Vid Föreningens besök i skogen noterades totalt födosök på 45 barrträd, samt två träd med bohål eller påbörjan till bohål (bilaga 2). Många av ringhacken är att betrakta som färska, men även äldre ringhack noterades vilket indikerar att området nyttjats av arten under en längre tid. Enligt SLU artfakta är en mycket stark indikation på att tretåig hackspett häckar inom ett visst område förekomsten av ringhackade träd.

Tretåig hackspett är rödlistad som nära hotad och ingår i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Minskningstakten har uppgått till 29 (4-45) % under de senaste 15 åren. Tretåig hackspett är för sin överlevnad beroende av kontinuerlig tillförsel av äldre döende och död ved, som sker genom naturliga självgallringsprocesser i äldre grannaturskogar och barrblandade naturskogar. Om en skog genom skogsbruk gallras eller glesas ur så upphör och uteblir i stort sett den naturliga självgallringsprocessen för mycket lång tid framöver vilket omöjliggör upprätthållandet av den kontinuerliga ekologiska funktionen i ett område. Det finns studier som visar att naturskogens självgallringsprocess som den tretåiga hackspetten är beroende av, inte kan ersättas med efterlämnad hänsyn i skogsbruket (Imbeau & Desrochers, 2002).

Storleken på häckningsreviret varierar med skogstypen, förekomsten av död ved och graden av fragmentering, men är i allmänhet i storleksordningen 25–100 hektar. Vintertid krävs ofta betydligt större områden och det finns studier som antyder att arten behöver minst 100 hektar äldre skog. I områden med låg bonitet kan det behövas över 200 hektar lämpligt habitat för att ett par ska kunna reproducera sig. Områden med dokumenterad permanent förekomst i naturskogsmiljöer har vanligen så stora naturvärden att skogsbruk är olämpligt (Skogsstyrelsen, 2016).

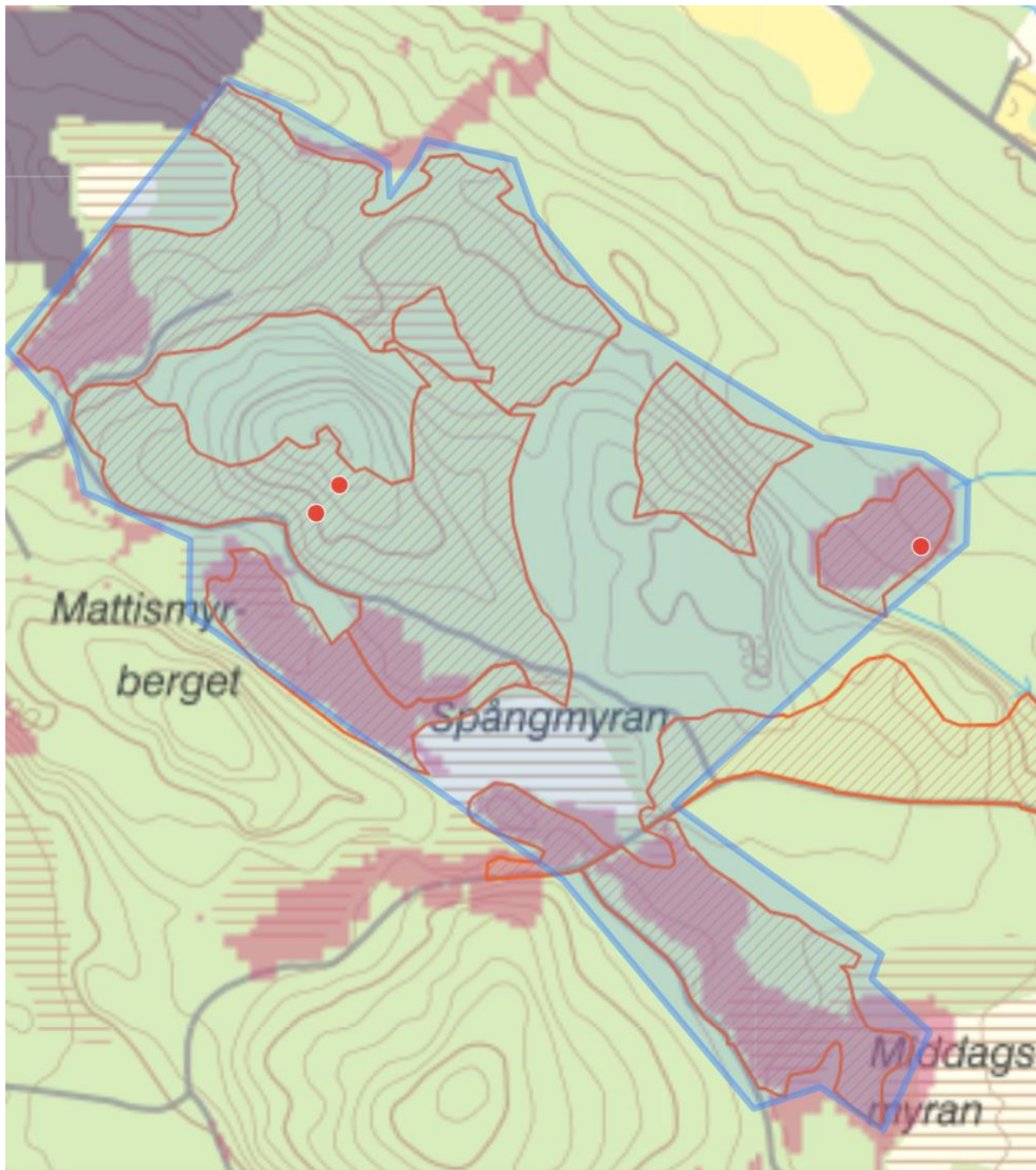
Samtliga noteringar av ringhack samt två troliga bohål. Föreningen hann bara inventera området under en kortare tid. Sannolikheten förefaller vara stor att resterande del av området hyser liknande naturvärden.

Lavskrika (§4)

Lavskrika (§4) är fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) och ingår i förteckningen över prioriterade arter i Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SKSFS 2011:7) bilaga 4. Populationen har minskat med 20–40 % de senaste 30 åren, men i Svensk Fågeltaxerings standardrutter varierar antalet kraftigt och ingen minskning kan skönjas de senaste 18 åren. Arten försvinner successivt framför allt vid dess utbredningsgränser (SLU Artdatabanken, 2022).

I Skogsstyrelsens vägledning för hänsyn till lavskrika står bland annat att: "Reviren är livslånga med hemområden som varierar mellan 50 och 150 ha. Hemområdena har inga fasta gränser utan det handlar mera om de yttre gränserna för familjegruppernas rörelser. Lavskrikan undviker att förflytta sig över stora öppna områden och hemområdesstorleken är därför större i områden fragmenterade av hyggen och yngre skog än i områden med sammanhängande äldre skog. Det finns studier som antyder att det inom ett revir bör finnas maximalt 15 % öppna ytor och ungskog. Inom ett revir av hög kvalitet finns det som regel ett eller flera kärnområden (1–20 ha) med relativt

tät flerskiktad granskog.” Vidare att: “Arten missgynnas när flerskiktad skog omförs till enskiktade bestånd. Även skogsskötsel med återkommande röjning och hård gallring är starkt negativt. Lavskrikan har relativt stora hemområden och försvinner när den äldre skogen fragmenteras, särskilt allvarligt är när kärnområdena avverkas.” (Skogsstyrelsen 2016).

Notering av lavskrika.

Knärot (VU, §8)

Skogsstyrelsen har inte vidtagit några åtgärder för att säkerställa att knärotens (VU, §8) växtplatser inte förstörs eller skadas i området.

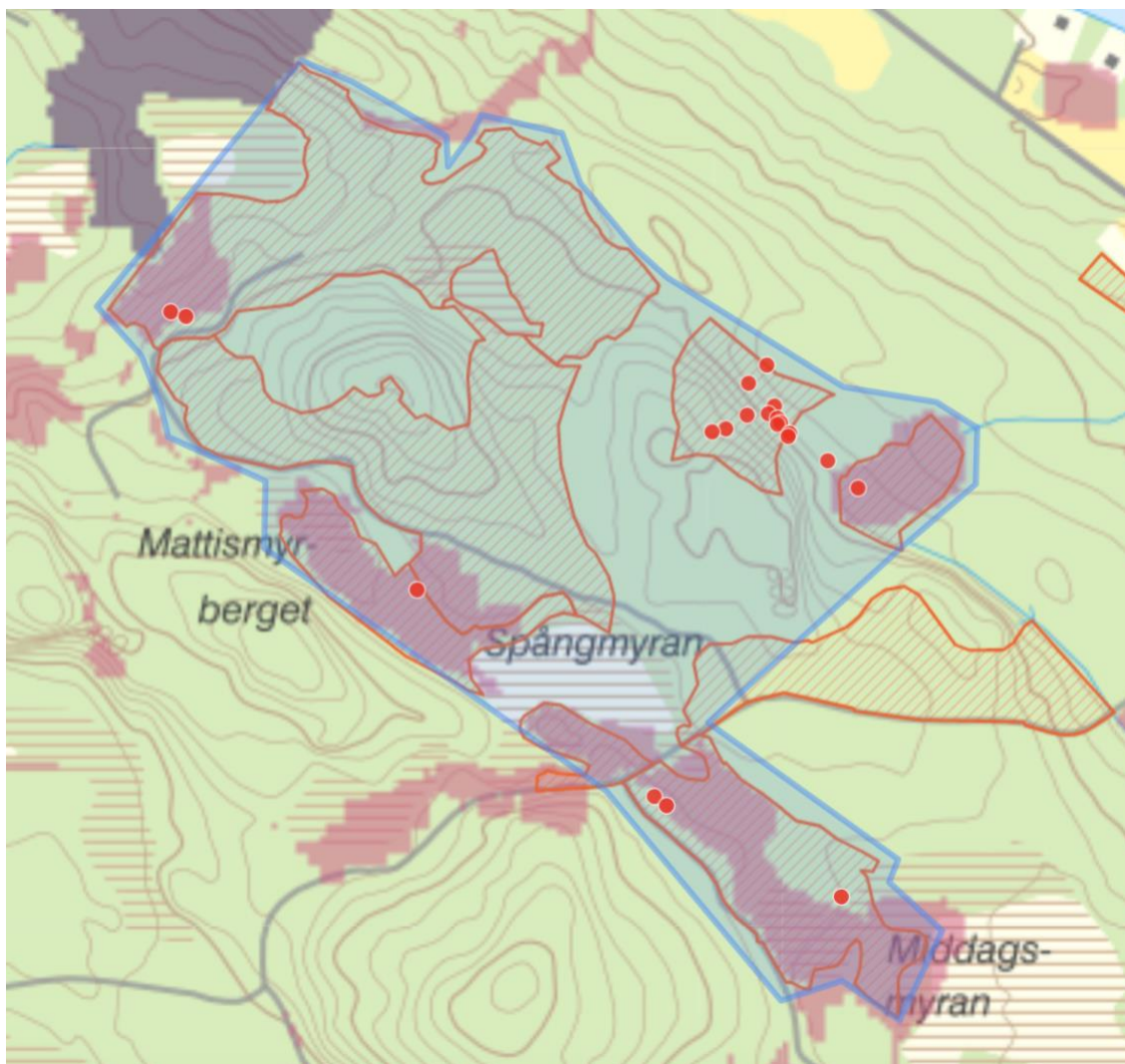
Av mark- och miljööverdomstolens dom 2024-02-28 i mål nr M 11538 – 22 framgår det att det allmänna intresset av att säkerställa knärotens fortlevnad som art inom dess naturliga utbredningsområde väger tyngre än skogsägarnas enskilda intresse av att avverka skog (MÖD, mål nr M 11538-22).

Eftersom knäroten är rödlistad som sårbar (VU) och sålunda inte kan anses ha en tillfredsställande bevarandestatus på nationell nivå skall förbudet i 8 § artskyddsförordningen aktualiseras, se Mark- och miljööverdomstolens dom 2023-05-30 i mål nr M 6643-22. Vidare skall försiktighetsprincipen enligt 2 kap. 3 § miljöbalken tillämpas för att säkerställa att populationer av knärot inte påverkas negativt (MÖD, mål nr M 6643-22). Knärotens hänsynsytor ska sträcka sig minst 50 meter från knärotens växtplatser, se mark- och miljööverdomstolens dom 2025-02-18 i mål nr 690-24 (MÖD, mål nr 690-24).

En nyligen genomförd analys av 79 floraväxtlokalerna åren 1990–2015 vilka återbesökts under 2020–2024 visade på en tydlig negativ påverkan på knärotsförekomster från större hyggen i närområdet (inom 150–200 m) vilket indikerar att kanteffekter har en stor påverkan på populationerna.

Resultaten bekräftar knärotens känslighet för kanteffekter och visar vikten av att skydda större skogsbestånd för att bevara arten. Om det blir höga andelar (>30%) hyggen inom 200 meter från en knärotsförekomst så ökar risken för att en knärotspopulation dör ut och det verkar det behövas någonstans mellan 100 och 150 meters skyddszon för att bevara arten på lång sikt. Sammanfattningsvis visar resultaten att större mängd hyggen i närområdet till knärotens växtplatser leder till en ökad risk för att en knärotspopulation dör ut. (Sebestyén & Sundberg, 2025).

Detta ligger väl i linje med tidigare genomförda studier som visar att det krävs väl tilltagna buffertzoner för att knäroten inte ska ta skada av skogsbruksåtgärder i intilliggande skog (Johnson, 2014; Koelmeijer m.fl., 2022; Skogsstyrelsen, 2022). Arten är även känslig för gallring vilket framgår av Skogsstyrelsens egen vägledning för hänsyn till knärot (Skogsstyrelsen, 2022). För rika förekomster av knärot är reservatsbildning eller biotopskydd lämpliga åtgärder för att skydda den (SLU Artdatabanken, 2024). Skogsstyrelsen har inte vidtagit några åtgärder för att bevara knärotens (VU, §8) växtplatser i anmälan.

Fyndplatser för knärot. Sannolikheten förefaller vara stor att fler växtplatser finns i de områden som ännu inte hunnit inventeras.

Avsaknad av ett fullgott kunskapsunderlag i ärendet

Skogsstyrelsen har en skyldighet att skaffa sig ett fullgott kunskapsunderlag (se 2 kap. 2 § miljöbalken) och fatta beslut som säkerställer bevarandet av kontinuerlig ekologisk funktion, livsmiljöer och växtplatser för fridlysta arter som knärot, tretåig hackspett och lavskrika.

I Mark- och miljödomstolens dom i mål M 1031-21, 2021-12-10, Vänersborgs Tingsrätt, anger domstolen bristen på fullgott kunskapsunderlag som ett skäl att återförvisa ärendet för vidare handläggning till skogsstyrelsen. I domen står det:

”När det som i detta fall finns indikationer på förekomst av häckande individer av skyddade arter som missgynnas av konventionellt hyggesbruk måste som regel kunskaper inhämtas om förekomsten av arter, den direkta påverkan på platsen i relation till identifierade arter samt omgivningens förutsättningar att erbjuda strukturer som motsvarar de som går förlorande (jfr 2 kap. 2 § miljöbalken). Med ett sådant underlag kan förutsättningarna för bibehållandet av kontinuerlig ekologisk funktionalitet, och därmed även förenligheten med artskyddet, bedömas

på ett adekvat sätt. Det finns därför skäl att återförvisa målet till Skogsstyrelsen även med avseende på avverkningarnas förenlighet med artskyddsbestämmelserna i relation till andra arter än tjäder.

Skogsstyrelsen ska vid den fortsatta handläggningen således se till att underlaget i fråga om berörda arter kompletteras så att det är möjligt att bedöma om kontinuerlig ekologisk funktionalitet för arterna kan upprätthållas."

Myndighetens ansvar för artskyddet finns preciserat i åtskilliga skrivningar, både i vägledande dokument och lagtexter som § 10 miljötillsynsförordningens (2011:13) och i miljöbalken. I Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma riktlinjer för handläggning av artskydd (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2016 "Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket") står det att läsa följande om artskyddet på sidan 11:

"Under ärendets gång är det viktigt att dialog och bedömningar dokumenteras i en tjänsteanteckning för att man i efterhand ska kunna visa hur bedömningen om artskyddsförordningens förbud har gjorts. Det är också viktigt att ärenden avslutas med beslut, då beslut ger markägare/ verksamhetsutövare rättssäkerhet, kan överklagas och underlättar uppföljande tillsyn. Riktlinjerna anger därför att beslut ska fattas och att bedömningar och dialog ska dokumenteras. Skogsstyrelsen och länsstyrelsen ska skicka beslutskopior för kännedom till varandra i samtliga skogsbruksärenden som berör artskyddsförordningen."

I miljöbalkens portalparagraf 1 kap. 1 § anges det att "Miljöbalken ska tillämpas så att den biologiska mångfalden bevaras". Vidare framgår det av miljöbalkens 26 kap. 1 § att berörd myndighet genom tillsyn ska säkerställa att syftet med miljöbalken efterlevs, vidta åtgärder och underlätta för enskilda att fullgöra sina skyldigheter genom information och liknande verksamhet. "Tillsynen ska säkerställa syftet med denna balk och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.". Med tillsyn avses att tillsynsmyndigheten ska "1. på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse,".

Slutord

I Skogsstyrelsens handläggning av ärendet har varken artskyddslagstiftning, EU:s art- och habitatdirektiv, EU:s fågeldirektiv, samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, kunskapskravet enligt 2 kap. 2 § miljöbalken, försiktighetsprincipen enligt 2 kap. 3 § miljöbalken eller miljöbalkens mål och syfte enligt 1 kap. 1 § punkt 2 och 3 om bevarande av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald tillämpats vilket i förlängningen kan leda till irreparabla skador på naturen och att oersättliga naturvärden förstörs.

Genom att inte utreda eller fatta beslut som säkerställer att de fridlysta arternas livsmiljöer, växtplatser och ekologiska funktion inte skadas eller förstörs i området, menar vi att Skogsstyrelsen inte agerat i enlighet med sin tillsynsskyldighet enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen (2011:3).

För Naturskyddsföreningen Jämtland-Härjedalen

Organisations nr: 888000-7664

Ulf Von Sydow, Ordförande

Maria Danvind, Naturskyddsföreningen Kansli Mitt, tel. 073-275 17 36

kansli.mitt@naturskyddsforeningen.se

BILAGA 1 – Artlista naturvårdsarter

CR – Akut hotad (*Critically endangered*), EN – Starkt hotad (*Endangered*), VU – Sårbar (*Vulnerable*), NT – Nära hotad (*Near threatened*), t – typisk art (*Natura 2000*), s – signalart (*Skogsstyrelsen*), ö – övrigt

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Naturvård	Antal observationer
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU, §8	20
Rynkskinn	<i>Hermanssonia centrifuga</i>	VU, §4	3
Garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT	44
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	NT	47
Järpe	<i>Tetrastes bonasia</i>	NT	1
Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>	NT	17
Granticka	<i>Porodaedalea chrysoloma s.lat.</i>	NT	3
Gammelgransskå l	<i>Pseudographis pinicola</i>	NT	3
Skrovellav	<i>Lobaria scrobiculata</i>	NT	2
Ullticka	<i>Phellinidium ferrugineofuscum</i>	NT	4
Vitgrynig nållav	<i>Chaenotheca subroscida</i>	NT	2
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT, §4	6
Rosenticka	<i>Fomitopsis rosea</i>	NT	4
Vedtrappmossa	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	NT	2
Talltita	<i>Poecile montanus</i>	NT, §4	1
Skogshare	<i>Lepus timidus</i>	NT	1
Harticka	<i>Pelloporus leporinus</i>	NT	1
Rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	NT	1

Kolflarnlav	<i>Carbonicola anthracophila</i>	NT	1
Stjärntagging	<i>Asterodon ferruginosus</i>	NT	1
Vedticka	<i>Fuscoporia viticola</i>	S	3
Revlummer	<i>Lycopodium annotinum</i>	§9	2
Gulnål	<i>Chaenotheca brachypoda</i>	S	3
Lavskrika	<i>Perisoreus infaustus</i>	§4	3
Stuplav	<i>Nephroma bellum</i>	S	3
Bårdlav	<i>Nephroma parile</i>	S	2
Luddlav	<i>Nephroma resupinatum</i>	S	1
Skinnlav	<i>Leptogium saturninum</i>	S	1
Trådticka	<i>Climacocystis borealis</i>	S	1

Bilaga 2 - miljöbilder

Färskt bohål, mycket troligt från tretåig hackspett (NT, §4)

Lavskrika (§4)

Färska spår från spillkråka (NT, §4)

Delar av området var mycket hänglavsrikt